

Zöld közbeszerzés

Döntéshozói útmutató

ÚTMUTATÓ

Közbeszerzés és
klímavédelem
döntéshozóknak

Co-funded by the Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union

Kiadó: Consip SpA

Via Isonzo, 19/e

00198 Róma, Olaszország

E-Mail: lidia.capparelli@consip.it

www.acquistinretepa.it; www.consip.it

A magyar változatot az Energiaklub Szakpolitikai Intézet és Módszertani Központ adja ki.

www.energiaklub.hu

2016.

Felelősséget kizáró nyilatkozat

Annak ellenére, hogy ez az útmutató a legnagyobb gondossággal készült, a kiadó nem vonható felelősségre ezen útmutató tartalmáért.

Ezen útmutató tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek. Az útmutatóban foglaltak nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió álláspontját. Sem az EACI, sem az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az e kiadvány információinak felhasználásából eredő következményekért.

ENERGIAKLUB
SZAKPOLITIKAI INTÉZET
MÓDSZERTANI KÖZPONT

Co-funded by the Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. Zöld közbeszerzés	4
3. A zöld közbeszerzési eljárások főbb alkalmazási területei helyi szinten	5
4. Zöld közbeszerzési politika és a vonatkozó útmutató	9
5. Zöld közbeszerzés és a Fenntartható Energia és Klíma Akcióprogramok (SEAP, SECAP) 12	
6. Vezetői technikák a zöld közbeszerzési politika ötletelési szakaszához	16
7. Jogi keretek és gyakorlati tanácsok	17
8. Gyakorlati útmutató lépésről-lépésre	21
9. Végrehajtás, beszámolók és monitoring a Fenntartható Energia Akcióprogramokban (SEAP-okban)	24
10. Hivatkozások	27
11. Szójegyzék	28

1. Bevezetés

Ezen útmutató célja, hogy segítse a döntéshozókat a zöld közbeszerzés (Green Public Procurement, GPP) lebonyolításában. Az útmutatót azért állítottuk össze, hogy segítsük a zöld közbeszerzések lehető leghatékonyabb lefolytatását az ajánlatkérő szervek menedzsmentszemléletének fejlesztésével. A zöld közbeszerzés részleteinek megismeréséhez jó kiindulópont Európai Bizottság Zöld Közbeszerzési Képzési Eszköztára, ami letölthető [innen](#).

Ez az útmutató elsősorban a döntéshozók számára készült, így a hangsúlyt a politikával kapcsolatos ügyekre helyeztük. Más szóval, célorientáltan kezeljük azt a kihívást, hogy egy tartós, összefüggő és szisztematikus zöld közbeszerzési menedzsmentet tartsunk fenn a változó politikai feltételek közepette. A politikusok számára csak akkor jelent konkrét ösztönzést a komoly és elkötelezett zöld közbeszerzés folytatása, ha ezt társadalmi és választói konszenzus támasztja alá. A társadalmi támogatottságot a környezetpolitika iránt érzékeny állampolgárok biztosítják, akik a szavazatukon keresztül honorálják a döntéshozókat. Azonban ez a fajta érzékenység eredendően nem része a közvéleménynek, hanem fokozatosan kell kifejleszteni. Ez az érzékenyítő tevékenység részletkérdésnek tűnhet, de valójában központi eleme bármely előremutató zöld közbeszerzési politikának.

Az elmúlt néhány évben a helyi közigazgatási szervek mozgásterét csökkentették az európai szintű Fiscal Compact egyezmény által előírt pénzügyi korlátozások. A legfőbb és meginkább nyilvánvaló következmények a megújuló energia-beruházásokat és más, hatékonyságnövelő intézkedéseket érintő költségvetési megszorítások. Ám a hatóságok dönthetnek úgy, hogy élvezik a hatékonyságnövelő intézkedésekből származó megtakarításokat és harmadik félnek adják át a szükséges beruházások terhet, a megtakarításokból történő részesedésért cserébe.

A közintézmények és magáncégek beszerzési tevékenysége ideális arra, hogy kulcsszerepet játsszon a szállítók és vevők összekapcsolásában úgy, hogy a szállítók az innováció forrásaként működjenek. A közigazgatás évente mintegy kétezer milliárd eurót költ el, ami az EU bruttó nemzeti termékének kb. 19%-át teszi ki. A környezetbarát termékek iránti rendszeres kereslet arra ösztönözná a szállítókat, hogy több olyan terméket és szolgáltatást kínáljanak, amik megfelelnek a modern minőségi és környezeti elvárásoknak. A cégek számára az innovációvezérelt beszerzés lesz az egyik kulcskompetencia, amivel megfelelő szinten tarthatják az innováció ütemét az egyre gyorsabban változó világban. Ezért világosan látszik, hogy a döntéshozók kulcsfontosságú szerepet játszanak abban, hogy a piac a környezetileg fenntartható jövő irányába változzon.

Ezen túl a zöld közbeszerzés segíti a környezeti problémák megoldását, mert alacsonyabb mérgező és üvegházhatású gáz kibocsátásával jár. Zöld termékek és szolgáltatások választásával csökken a veszélyes anyagok kibocsátása és kíméljük a természeti erőforrásokat. A környezetterhelés csökkentése általában az emberi egészség károsodását is csökkenti. A beszerzés hatékony eszköz arra, hogy a közigazgatás szervei és a vállalatok csökkentsék a CO₂-kibocsátásukat és közelítsenek a klímaváltozással kapcsolatos célkitűzéseikhez.

Annak ellenére, hogy magasabb költségekkel kell számolni a beszerzés első fázisaiban, a környezetbarát termékek általában gazdaságosabbnak bizonyulnak hosszú távon. A költségek időbeli eloszlásának részleteit az útmutató további részében fejtjük ki, az életciklus-költségekről szóló részekben.

2. Zöld közbeszerzés

A zöld közbeszerzés (GPP) EU-meghatározása szerint „olyan eljárás, amelynek alkalmazásakor a hatóságok azoknak az áruknak, szolgáltatásoknak és munkálatoknak a beszerzését részesítik előnyben, amelyek más, azonos rendeltetésű árukhoz, szolgáltatásokhoz és munkálatokhoz képest kisebb mértékben terhelik a környezetet”.

Ezzel szemben a Svájc¹ vezette Fenntartható Közbeszerzési Munkacsoport definíciója szerint a fenntartható beszerzés „olyan folyamat, amelyben a szervezetek a szükséges termékeket és szolgáltatásokat úgy szerzik be, hogy azok a teljes életciklust figyelembe véve gazdaságosak legyenek, nem csak az adott szervezet, hanem a társadalom és a gazdaság számára nyújtott hasznokat is számításba véve, és a környezeti károsodását minimalizálva.”

Az EU 20-20-20 energiacsomagjának célkitűzése szerint 2020-ig 20%-kal kell csökkenteni a CO₂-kibocsátás szintjét, 20%-kal az energiafogyasztást, és 20%-kal kell növelni a megújulókat részarányát az energiafelhasználásban. Az energiahatékonysági cél az egyetlen nem kötelező erejű EU-szintű cél, és ez az, amelyet 2020-ra valószínűleg nem fogunk elérni. A legutóbbi becslések szerint a végrehajtás jelenlegi ütemével mindössze a cél felét fogjuk elérni. Annak érdekében, hogy az energiahatékonysági célt elérjük, az energetikai szolgáltatásokról szóló 2006/32/EC irányelv lépett életbe, ami előírja a közpénzből végzett vásárlásoknál az energiahatékony termékek és szolgáltatások beszerzését (5. cikk).

Az irányelv életbe lépése óta az Európai Bizottság számos zöld közbeszerzési kezdeményezést indított el. 2008-ban egy, a zöld közbeszerzésről szóló közleményben az 50%-os zöld beszerzési arányt tűzték ki 2010-re, megjelent a zöld közbeszerzési eszköztár, és számos szabályozást lefektettek:

- 106/2008 rendelet: Energy Star minősítésről szóló rendelet (2008),
- 2009/33/EC irányelv: Tiszta és energiahatékony járművekről szóló irányelv (2009),
- 2010/30/EU irányelv: Energiacímkékről szóló irányelv (2010),

¹A tagok: Svájc, USA, Egyesült Királyság, Norvégia, Fülöp-szigetek, Argentína, Ghána, Mexikó, Kína, Cseh Köztársaság, Sao Paulo állam (Brazília), az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP), Nemzetközi Intézet a Fenntartható Fejlődésért (IISD), Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), Európai Bizottság (DG-Environment) és a Helyi Környezetvédelmi Kezdeményezések Nemzetközi Tanácsa (ICLEI), elfogadva az UNEP és az UN DESA vezette Marrakesh-i Fenntartható Termelési és Fogyasztási Folyamat során.

- 2010/31/EU irányelv: Az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv (2010),
- 27/2012 irányelv az energiahatékonyságról: Az új irányelv 2012. december 4-én lépett életbe. A benne foglalt legtöbb rendelkezést a tagországok 2014 júniusáig végrehajtották.

Az Európa 2020 stratégia is az intelligens, fenntartható és inkluzív² növekedés elérésének kulcsfontosságú eszközeként azonosította a közbeszerzés folyamatát. 2011 októberében az Európai Bizottság kiadta a Zöld közbeszerzés című kézikönyvet, ami bevezet a környezetbarát közbeszerzés részleteibe.

3. A zöld közbeszerzési eljárások főbb alkalmazási területei helyi szinten

Bizonyos területek különösen alkalmasak a zöld közbeszerzési eljárások bevezetésére, mivel jelentős energiafogyasztással és környezeti hatással járnak, miközben a szükséges intézkedések viszonylag egyszerűen megvalósíthatók.

A zöld közbeszerzési intézkedések fontos célterülete az épületállomány, mivel a lakó- és kereskedelmi épületek részesedése a globális energiafogyasztásból 20% és 40% közti értékeket ér el, ami a legtöbb fejlett országban meghaladja az ipar és a közlekedés fogyasztásának részarányát. Ebből következik, hogy az épületek fontos szerepet játszanak a zöld közbeszerzés energiafogyasztás-csökkentési törekvéseiben, és a köz- és magánépületek energiapazarlását csökkentő jövőbeni beavatkozások terepét jelentik.

Napjainkban az épületenergetikai rendszerek és berendezések az energiamérleg nagyon fontos elemévé váltak, a nyújtott szolgáltatások teljesítménye nőtt, ám ez időnként az energiahatékonyság rovására ment. Az energiahatékony berendezések választásával tartós egyensúlyt találhatunk a komfort, a teljesítmény és az energiatakarékosság szempontjai között.

A hatóságok tehetnek még lépéseket a helyi közvilágítás, közlekedés és helyi termelésű megújuló energia területén. Más szóval, csökkenthetik az olyan kibocsátásokat, amelyek abból erednek, hogy elavultak a világítási rendszerek, hiányoznak a megfelelő forgalomkorlátozási intézkedések a városközpontokban, szennyező önkormányzati járműveket használnak, és hogy előnyben részesítik a fosszilis energiaforrásokból származó energiát.

További beavatkozási területek a helyi döntéshozók számára: hulladékelhelyezés és fenntarthatóbb eljárások az étkeztetési, zöldfelület-gondozási és takarítási szolgáltatások beszerzésére. Ezen kívül környezetbarát módon szerezhetik be a másolópapírt, bútorokat és textileket.

Épületek

² http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/inclusive-growth/index_hu.htm

- Energiahatékony épületek vásárlása vagy bérlete. Közintézmények, önkormányzatok egyéb hatóságok számára 2018-tól kötelező a közel nulla energiaigényű új épületek építése, vásárlása, bérbe vétele.³
- Építészek és mérnökök kiválasztásakor figyelembe venni a fenntartható épülettervezési tapasztalat meglétét.
- Új középületek esetén (iskolák, hivatalok) külön igényelni az olyan modern megoldásokat, amelyek beltérben is természetes fényt használnak, valamint a melegvizet napkollektorokkal állítják elő.
- Több, passzívházakkal kapcsolatos pilot projektet indítani.
- Energiahatékonysági kritériumok bevezetése a fűtési rendszerek felújításakor, hőszigetelési anyagok fejlesztése, stb.
- Épületek világításának fejlesztése és energiahatékony világítótestek beszerzése.

Épületenergetikai berendezések

- Ökocímkével ellátott, energiatakarékos irodai eszközök vásárlása, illetve tenderek odaítélési szempontjai között szerepeltetni az ökocímkével igazolt kibocsátási értékeket nyomtatók, multifunkcionális berendezések, másolók, stb. beszerzésekor.
- Energiahatékony berendezések vásárlása, pl. hűtők, IT eszközök, adatközpontok.
- Újrahasznosított irodai eszközök és fogyóeszközök vásárlása.
- Energiahatékony hűtési rendszer beszerelése.
- A téli fűtési szolgáltatás nyújtására olyan szerződéseket kötni, amelyek lehetővé teszik a fűtés hatékony kezelését, a fogyasztás csökkentését (lehetőleg olyanokat, amik a tényleges fűtési teljesítményt mérik).
- Más hatóságokkal összefogva közös közbeszerzések indítása például hatékonyabb kazánok és napkollektoros rendszerek vásárlásakor.

Közvilágítás

- 100%-ban megújuló energia beszerzése közvilágításra.
- A hagyományos közlekedési lámpák kicserélése LED-esekre.
- Energiahatékonysági követelmények és garantált megtakarítási szerződések (Energy Performance Contracting, EPC) a közvilágítási rendszer korszerűsítése és működtetésének kiszerződése esetén.

³ [7/2006 TNM rendelet az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról](#)

Közlekedés és önkormányzati járművek

- Energiahatékonysági kritériumok alkalmazása az önkormányzati járműpark környezetbaráttá tételéért.
- Elektromos járművek beszerzése, így kerékpárok, robogók, vasúti kocsik, targoncák, buszok, teherautók, személyautók önkormányzati járműként, megújuló forrásból származó elektromos árammal (amennyiben rendelkezésre áll a hálózat).
- Alacsony kibocsátású autók beszerzése.

Helyi energiatermelés

- Megújuló energia vásárlása az önkormányzati szolgáltatások és épületek számára.
- Napenergia (hő és fotovoltaiikus) közös közbeszerzése (Joint Public Procurement, JPP).
- Fenntarthatósági követelményeknek való megfelelés az erőművekben felhasználandó tűzifa (biomassza) vásárlásakor.

Étkeztetés

- Az iskolai és önkormányzati étkeztetésben fenntartható menük bevezetése, azért, hogy csökkenjen a környezetre és az emberi egészségre gyakorolt káros hatás.
- Helyi és szezonális élelmiszerek választása és a fagyasztott élelmiszerek elkerülése.
- Táplálkozással kapcsolatos oktatási programok szervezése, annak érdekében, hogy széles körben ismertté váljon az összefüggés a táplálkozás és a krónikus megbetegedések között.

Körkörös gazdaság és hulladékelhelyezés

- A körkörös gazdaság gyakorlati megvalósítása helyben szorosan összefügg a hulladékkezelés hatékonyságával. A lerakókra szállított hulladék új termelési folyamatok kezdőpontját jelenti másodlagos nyersanyagként.
- Az újrahasznosítási folyamatokat ezért rendszerbe kell szervezni és hatékonyá tenni, hogy bezáródhasson a kör, amin a körkörös gazdaság alapul.

Textíliák

- A rostnövények termesztésénél használt egyes növényvédőszeres és műtrágyák nem megfelelő alkalmazásából, valamint a szálak és a végső textiltermékek feldolgozásánál használt anyagokból származhat légszennyezés, ózonszennyezés (szmog), élő szervezetekben vagy az élelmiszerláncban felhalmozódó káros anyag, ezért biogazdaságból származó textíliákat érdemes választani.

- Az említett növényvédőszeres és műtrágyák veszélyeztethetik a vízi élőlényeket, vagy segíthetik a nemkívánatos vízi élőlények növekedését, amelyek rontják a vízminőséget. Ez szintén az ellen szól, hogy környezetkárosító anyagok használjanak a textilgyártásban.
- Vásároljunk használt, az eredeti rendeltetésüknek megfelelően újrahasznosítható textíliákat, vagy vásároljunk újrahasznosított szálakat tartalmazó textíliákat.
- Az allergiák és a kedvezőtlen egészségügyi hatások elkerülése érdekében ajánlott olyan textíliákat vásárolni, amelyek kevesebb káros szermaradványt tartalmaznak.
- A korai elhasználódást és az ebből következő textilpazarlást elkerülendő, érdemes olyan anyagokat választani, amik megfelelnek a szín- és formatartás minimális követelményeinek.

Kertészeti termékek

- A növényvédőszeres és műtrágyák nem megfelelő alkalmazása és a mérgező kenőolajok használata talaj- és vízszennyezést és eutrofizációt okoz. A veszélyes anyagok felhalmozódhatnak az élő szervezetekben, különösen veszélyeztetve a tápláléklánc csúcsán álló embert, negatív, vagy akár mérgező hatást gyakorolva a környezetre. Ezért ajánlott a szelektíven gyűjtött hulladékból származó, szigorúan ellenőrzött minőségű komposzt használata talajjavításra és trágyázásra, a tőzeg kerülése a talajjavításban és a növényvédőszeresből származó kockázatok csökkentése alternatív kártevőellenes módszerekkel.
- (Lehetőség szerint) használjunk nem ivóvíz minőségű vizet, alakítsunk ki hatékony öntözőrendszereket és különféle módokon csökkentjük a növények vízigényét, pl. mulcsozással, vízigény szerinti elrendezéssel, vagy a helyi feltételekhez alkalmazkodott/helyben honos dísznövények választásával.
- Lehetőség szerint vásároljunk bio termesztésű és helyben honos dísznövényeket.
- Gondoskodjunk a szelektív hulladékgyűjtésről és a szerves hulladék kezeléséről komposztálással, mulcsozással.
- Vásároljunk olyan termékeket, amik újrahasznosított, komposztálható, újrafelhasználható, újrahasznosítható vagy lebomló csomagolásban érkeznek.
- Használjunk olyan gépeket, amik kevés zajjal járnak, alacsony kibocsátásúak és kis fogyasztásúak, válasszunk hozzájuk környezetbarátabb üzemanyagokat.
- A kerti gépek kenéséhez használjunk gyorsan lebomló, élő szervezetekben nem felhalmozódó, vagy újrahasznosított kenőanyagokat.
- Megfelelő módon képezzük ki a kertészettel foglalkozó munkatársakat.

Takarítás

- Használjunk olyan tisztítószereket, amelyek alacsonyabb hőmérsékleteken is hatékonyak, és nem tartalmaznak veszélyes anyagokat, hogy csökkentjük a környezet terhelését.
- Kerüljük a foszfortartalmú szereket, kevés biocid hatású szert használjunk, és általában vegyük figyelembe a „kritikus hígítási térfogat” értékét az eutrofizáció elkerüléséhez.

- Adjunk tájékoztatást az ajánlott adagolásról.
- Csökkentsük a felhasznált szer mennyiséget a takarítási tervek és módszerek átgondolásával.
- Javítsuk a takarítószemélyzet képzettségét.
- Csökkentsük a felhasznált csomagolás mennyiségét, gondoskodjunk a csomagolás újrahasznosíthatóságáról. Az újrahasznosított csomagolás a hulladék termelődését csökkenti.

Másoló- és grafikai papírok

- Az erdőpusztulás és a biodiverzitás csökkenésének elkerülése érdekében ajánlott újrahasznosított, illetve legálisan és/vagy fenntarthatóan kitermelt forrásból származó papírt választani.
- Kerüljük el a papírgyártásból származó levegő- és vízszennyezést, válasszunk alacsony energiafogyasztású és kibocsátású technológiával készült papírt.
- Igyekezzünk elkerülni bizonyos, papírgyártásban és -fehérítésben használt vegyi anyagokat.
- Olyan nyomtatókat, szkennereket és egyéb eszközöket vásároljunk, amik hatékonyan gazdálkodnak a papírral.
- Vásároljunk energiahatékony modelleket.
- Vásároljunk takarékos működésre tervezett termékeket, hogy minél kevesebb hulladékot termeljünk és segítsük az újrahasználatot és az újrahasznosítást.

4. Zöld közbeszerzési politika és a vonatkozó útmutató

Sok európai közintézmény honosított meg zöld közbeszerzési eljárásokat, vagy kötelezte el magát a zöld közbeszerzési elvek követésére más közpolitikákban. A zöld közbeszerzés hatékony együttműködést igényel egy szervezet különféle részlegei és munkatársai között. A zöld közbeszerzés végrehajtását lépésről lépésre kell megtervezni és megszervezni:

1. A zöld közbeszerzés szervezeten belüli hatókörének meghatározása,
2. Tevékenységenként prioritások és célok meghatározása,
3. A munkatársak megfelelő képzésének megszervezése ,
4. A teljesítmény monitorozása.

A fenti alkotórészek összefüggő kombinációja alkotja a zöld közbeszerzési politikát. Ezen kívül, a hatékony zöld közbeszerzési politikához szükséges, hogy:

- Világosak legyenek a célok, prioritások és időkeretek,
- Világos legyen, hogy mely beszerzési tevékenységek tartoznak ide,
- A politika végrehajtásával kapcsolatos általános felelősségi viszonyok tisztázottak legyenek,
- Tartalmazzon egy megfelelő monitorozási mechanizmust,
- Tartalmazzon ösztönzőket a jól teljesítőknél, és célkitűzéseket a vezetők számára,

- Tartalmazzon egy kommunikációs folyamatot, ami megismerteti az állampolgárokat a zöld közbeszerzés előnyeivel.

➤ Munkacsoport kialakítása

A zöld közbeszerzés végrehajtása egy szervezet különféle részlegeinek és munkatársainak részvételét és együttműködését igényli. Valószínűsíthető, hogy szükség lesz pénzügyi, környezetvédelmi és beszerzési vezetők bevonására, valamint néhány specialista részlegre is, mint pl. az építésügyi, energiagazdálkodási vagy IT.

Sok intézmény esetében a beszerzéssel kapcsolatos feladatok több részleget is érintenek. A zöld közbeszerzési politika kidolgozására felállított munkacsoport, amely különböző részlegek képviselőit egyesíti, és közösen határozza meg a prioritásokat, célokat és képzési szükségleteket, segíthet abban, hogy minden résztvevő elköteleződhessen a folyamatok mellett, mert mindenki szükségleteit figyelembe veszi.

➤ Prioritások meghatározása

A zöld közbeszerzés bevezetése általában lépésenként történik. Az egyik módszer szerint először az alapvető termékek és szolgáltatások egy szűkebb körét (pl. papír, csomagolás, egyszerűbb IT szolgáltatások, stb.) választjuk ki, és először erre koncentrálnunk. Ezután fokozatosan egyre komplexebb szintekre léphetünk, egyre bonyolultabb termékcsoportokat és menedzsmentfolyamatokat érintve.

Amikor kiválasztjuk, hogy milyen termékeket és szolgáltatásokat vegyünk előre, három fő tényezőt érdemes szem előtt tartani:

- Környezeti hatás - Válasszuk ki azokat a termékeket (pl. járművek) vagy szolgáltatásokat (pl. takarítás), amelyek élettartamuk során nagy környezeti hatással járnak, három fő szempont szerint:
 1. Az erőforrások és főként az energia felhasználásának csökkentése: keressük azokat a megoldásokat, amik az erőforrás-felhasználás szisztematikus csökkentését teszik lehetővé az új technológiák segítségével (érjünk el többet kevesebbrel).
 2. Az emberi egészségre és a környezetre veszélyes anyagok csökkentése vagy kiiktatása: még mindig széles körben használatosak fogyasztói termékekben olyan anyagok, amiket országos és EU szinten is veszélyesként azonosítottak (REACH). Ezért szükséges a fogyasztók tájékoztatása az ilyen veszélyekről és a közintézmények érzékenységének növelése, hogy még szigorúbb követelményeket állítsanak és ellenőrizzék a vásárolt termékek vegyi összetételét.
 3. Hulladékcsökkentés: ez a csökkentés a szükségtelen termékek beszerzésének csökkentésével (az igények visszafogásával) kezdődik, valamint az újrahasznosításon túli újrafelhasználás gyakorlatának terjesztésével.

- Költségvetési jelentőség - Koncentráljuk az erőfeszítéseinket azokra a területekre, ahol jelentős kiadások történnek.

A kiadások elemzését egy nagyobb időtávon kell végezni, pl. a megelőző három évet tekintve. Ezt az elemzést a beszerzési gyakorlatok osztályozásával kell kombinálni.

- Piacbefolyásolási potenciál – Koncentráljunk azokra a területekre, ahol a leginkább tudjuk befolyásolni a piacot. Ez történhet a beszerzés mérete vagy értéke miatt, vagy amiatt, hogy a szállítók különösen szeretnének a közszférának beszállítani.

A területek végső kiválasztásánál néhány további tényezőt is érdemes megfontolni:

- Politikai prioritások.
- A környezetileg kedvezőbb alternatívák elérhetősége a piacon.
- Költségvonzatok.
- Odaítélési szempontok.
- Publicitás, kommunikálhatóság.
- Gyakorlati megfontolások.

➤ **Zöld közbeszerzési célok meghatározása**

A világos és érthető célok alapvetőek ahhoz, hogy értékeljük az előrehaladást, valamint, hogy a munkatársak és a nagyközönség felé kommunikáljuk a szándékainkat.

A célok része lehet:

- Általános beszerzési célok - pl. a beszerzések 50%-a (érték és tenderek darabszáma alapján) tartalmazzon zöld közbeszerzési kritériumokat 2020-ra. A célok különbözhetnek országos, regionális és helyi szinteken.
- Termék/szolgáltatás-specifikus célok - pl. 2020-ra az iskolai menzákon felszolgált menük 50%-a bio természetűből kell származzon, vagy 2020-ra minden takarítási szolgáltatónak az EU ökocímke-kritériumoknak megfelelő tisztítószereket kell használnia.
- Operatív célok - pl. minden beszerzéssel foglalkozó munkatárs részesülni fog zöld közbeszerzési képzésben 2020-ig, vagy a zöld közbeszerzéssel kapcsolatos segítség minden munkatárs számára elérhető lesz a szervezeti intraneten.

A közbeszerzési célok meghatározásakor fontos, hogy legyen egy világos, gyakorlatban is használható definíciónk arról, hogy mi számít zöld beszerzésnek.

➤ **Monitoring**

Ennek eredménye egy jegyzőkönyv arról, hogy mely tenderek és/vagy megkötött szerződések tartalmaztak zöld közbeszerzési kritériumokat. Ideális esetben a bevezetett monitoringrendszer tartalmaz információt a beszerzési döntések környezeti hatásáról is.

➤ **Hálózatépítés**

A zöld közbeszerzés végrehajtása során tapasztalt problémák közül több olyan van, ami más közintézményre is jellemző, így a szervezetek sokat profitálhatnak a hálózatépítésből és együttműködésekéből. A tendereztetésben használt környezeti kritériumokról vagy a zöld termékek piaci hozzáférhetőségéről szóló információk megosztása például időt és energiát takaríthat meg.

➤ **Ösztönzők**

Zöld közbeszerzési célok meghatározásakor egy megfelelő ösztönzőrendszert érdemes kifejleszteni a jól teljesítők számára, hogy kihasználhassuk a bennük rejlő potenciált arra, hogy jó gyakorlatokat vezessenek és példaként szerepeljenek más érintettek előtt. Hasonlóan, a vezetők számára világos és elérhető célokat kell kitűzni, amelyek az idő előrehaladtával értékelhetőek és monitorozhatók. A belső pénzdíjak vagy prémiumok kifizetése a környezeti célokat elérő munkatársak számára például megvalósítható és hatékony ösztönző mechanizmus. Az ösztönzők és a célok mérhetősége egyaránt kulcsfontosságú szerepet játszik a zöld közbeszerzési politika sikerében.

➤ **Kommunikáció**

Végül, egy hatékony és folyamatos kommunikációs folyamatot kell végrehajtani, ami megismerteti az állampolgárokat a zöld közbeszerzés előnyeivel, és azzal a szereppel, amit a társadalom játszhat a zöld közbeszerzési célok elérésének felügyeletében. A közvélemény valóban jelentős szerepet tud játszani a közintézmények beszerzési eljárásainak befolyásolásában, feltéve, hogy a közösség tudatában van a fenntarthatóság értékeinek. Ebben az esetben tehát a rossz beszerzési eseteket a közösség maga észleli és jelzi.

5. Zöld közbeszerzés és a Fenntartható Energia és Klíma Akcióprogramok (SEAP, SECAP)

Azok a helyi döntéshozók, akik végrehajtottak már, vagy szeretnék végrehajtani zöld közbeszerzési stratégiát, lehetséges, hogy ugyanazok a szereplők, akik úgy döntöttek, hogy csatlakoznak a Polgármesterek Szövetségéhez (Covenant of Mayors, CoM). E kezdeményezés főbb résztvevői kistéleplések vagy nagyobb városok polgármesterei, akik kulcsszerepet játszanak az önkormányzati közbeszerzést végző munkacsoport koordinációjában. E koordinációs tevékenység fő célja, hogy szinergiát teremtsen a zöld közbeszerzési stratégia végrehajtásával együtt járó lépések és azon intézkedések között, amik a Szövetséghez való csatlakozás után elfogadott Fenntartható Energia Akcióprogramból/ Fenntartható Energia és Klíma Akcióprogramból (Sustainable Energy Action Plan,

SEAP, a 2016-tól csatlakozók Sustainable Energy and Climate Action Plan azaz SECAP-ot készítenek) erednek. A szinergia abban rejlik, hogy könnyebb számszerűsíteni a gazdasági és környezeti hasznokat. Más szóval, a zöld közbeszerzés és energiahatékonyság pozitív eredményei egyszerűbb elszámolással járnak, ha összehangoltan alkalmazzuk a zöld közbeszerzési és a SEAP/SECAP intézkedéseket. Ugyanakkor, az összhang hiánya a zöld közbeszerzési és a SEAP/SECAP intézkedéseket végzők között anyagi jellegű problémát okoz, gyakorlatban csökkentve e szinergikus kapcsolat lehetséges hasznait.

További információt a Polgármesterek Szövetségéről és a Fenntartható Energia Akcióprogramról az alábbi keretes részekben talál:

Mi az a Polgármesterek Szövetsége?

A Polgármesterek Szövetsége egy széleskörű európai mozgalom, ami helyi és regionális hatóságokat kapcsol össze, akik önkéntesen elkötelezik magukat az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások használata mellett. Vállalásaik értelmében a Szövetség tagjainak célja, hogy elérjék és meghaladják az Európai Unió 20%-os CO₂-kibocsátás-csökkentési célkitűzését 2020-ig.

Mi a SEAP?

A Fenntartható Energia Akcióprogram (SEAP) az az alapdokumentum, ami felvázolja, hogy a Szövetség tagja hogyan kívánja elérni a célkitűzését 2020-ig. Az alap kibocsátási jegyzék eredményeit felhasználva azonosítja a legjobb beavatkozási területeket és a lehetőségeket, hogy az önkormányzat elérje CO₂-csökkentési célkitűzését. Konkrét csökkentési intézkedéseket határoz meg, időkeretekkel és felelősségi körökkel, amik a hosszútávú stratégiát gyakorlati lépésekre bontják. A SEAP fő célterületein - épületek, berendezések és városi közlekedés - a zöld közbeszerzés központi szerepet játszik. A tagok vállalják, hogy a Szövetséghez való csatlakozást követő évben beadják az elkészített SEAP-jukat.

A programjuk elkészítésekor a Szövetség tagjai alapul vehetik a SEAP sablon szerkezetét. A javasolt tartalom:

- 1. Vezető összefoglaló*
- 2. Átfogó stratégia*
- 3. Kibocsátási jegyzék*
- 4. Tervezett intézkedések a program teljes futamidejére (2020)*

Újabb vállalások: SECAP

A 2016-ban kibővített együttműködés keretében az újonnan csatlakozó településeknek már 40%-os csökkentést kell vállalniuk, igaz, hosszabb távon, 2030-ig.

Az új alapokra helyezett szövetségnek továbbra is fontos alapidokumentuma marad a település vállalásait magába foglaló akcióterv, ugyanakkor több témakörre terjed ki. Így a korábbi Fenntartható Energia Akcióterv (SEAP – Sustainable Energy Action Plan) helyett az újonnan csatlakozóknak már Fenntartható Energia- és Klímaakciótervet (SECAP - Sustainable Energy and Climate Action Plan) kell készíteniük, amely a kibocsátás-csökkentési terven felül a települési klímaadaptációs stratégiát is tartalmazza.

Egy SEAP/SECAP segíthet abban, hogy a zöld közbeszerzés előnyeit szélesebb körben megismertessük, de különleges fontossággal bír a Polgármesterek Szövetségével való munkában is, mivel az Akcióprogramban szereplő zöld közbeszerzési intézkedések szinergikusan kombinálhatók a szokásos fenntartható beszerzési gyakorlattal:

- Megtakarítást érnek el az energia-, víz- és anyagfelhasználásban és a kapcsolódó működtetés költségeiben,
- Csökkentik a szennyezőanyag és üvegházgáz-kibocsátást,
- Javítják a köz számára végzett szolgáltatásokat és ez által az életminőséget, magasabb minőségi követelményeket teljesítenek, és jobb teljesítményt nyújtanak a közintézmények, és végső soron az állampolgárok számára,
- Ösztönzőket teremtenek az ipar számára ahhoz, hogy zöld technológiákat fejlesszenek ki és vigyenek piacra (befolyásolják a piacot és új szereplőket bátorítanak a környezeti technológiák és termékek területére való belépésre),
- Gyakran megtakarításokat eredményeznek - a beszerzést végző közintézményeknél és a teljes társadalomban, a termék életciklus-költségeit tekintve,
- Segítenek a privát vevők körében is népszerűvé tenni az olyan termékeket és szolgáltatásokat, amiket a zöld közbeszerzés követelményeihez igazítva fejlesztettek ki.

A Polgármesterek Szövetségéhez csatlakozó települések vállalják, hogy a zöld közbeszerzési politikájukat összehangolják a SEAP-ból/SECAP-ból következő vállalásaikkal. Mellékesnek tűnhet az erőfeszítés, hogy a zöld közbeszerzési tevékenységeket az akcióprogram stratégiájával összhangba hozzák, de igazából ez egy kulcsfontosságú elkötelezettség az elvárt lépések gyakorlati megvalósításához. Ráadásul, ha a döntéshozók érzékelik a zöld közbeszerzési politika elfogadása iránti érzékenységet, sokkal magasabb lesz a valószínűsége, hogy a SEAP intézkedések megvalósulnak, és a stratégia végső változásait beemelik az akcióprogram további módosításaiba. Az energiahatékonysági tervek szisztematikus alapját adják a fenntartható beszerzésnek. A közbeszerzés és az a mód, ahogy a beszerzési folyamatokat alakítják és a beszerzési döntések prioritásait kitűzik,

nagy lehetőséget adnak az önkormányzatoknak az általános energiafogyasztási teljesítményük javítására. A SEAP-ok lehetővé teszik, hogy az önkormányzatok politikai támogatást szerezzenek a zöld közbeszerzés számára, megszervezzék a szükséges struktúrákat, kitűzzék a célokat, végrehajtsák a zöld közbeszerzést és monitorozzák a sikerességét.

A zöld közbeszerzési politika és a SEAP végrehajtásának a kombinációjához szükséges:

- politikai elkötelezettség,
- a helyi szükségletek és sajátosságok tanulmányozása, hosszútávú stratégia kidolgozása a beavatkozási területek és termékek azonosítására, a végrehajtandó intézkedések és a folyamatban lévő zöld közbeszerzési politika keresztelemzése,
- az érintetteket érzékenyítő hálózat létrehozása és az állampolgárokat a vállalásokról informáló események szervezése,
- a helyi beszerző hatóság azonosítása és kapcsolat létrehozása annak érdekében, hogy megismerje a SEAP/SECAP által azonosított intézkedéseket, a beszerző hatóság munkatársainak feltüntetése a fontos érintettek listáján,
- más, potenciálisan fontos érintettek bevonása, így: energiaszolgáltatók; közlekedési szereplők közül: magán és közösségi közlekedési vállalatok, stb.; az építési ágazatból: építőcégek, ingatlanfejlesztők; civil szervezetek és a civil társadalom egyéb képviselői; egyetemek; és/vagy szomszédos önkormányzatok (közös közbeszerzési projektek esetén),
- munkacsoport felállítása az energetikai tervezési vezetővel, a helyi önkormányzat különböző osztályainak kulcsembereivel, állami ügynökségekkel, stb. a SEAP szövegének kidolgozására és utánkövetésére, az érintettek részvételének biztosítására, a monitoring megszervezésére, beszámoló összeállítására, stb.,
- olyan, nem önkormányzati kulcsszereplők bevonása a munkacsoport(ok)ba, akik közvetlenül érintettek a SEAP intézkedésekben,
- több részleget átfogó és szektorokon átívelő munka a helyi önkormányzat számos részlegén (környezetvédelem, földügy, tájtervezés, gazdasági ügyek, szociális ügyek, építésügy, infrastruktúra-kezelés, mobilitás és közlekedés, költségvetés, pénzügy és végül, de nem utolsósorban, beszerzés) azért, hogy a SEAP/SECAP folyamatokat az adminisztrációs rutinba illesszük,
- operatív bizottság felállítása politikusok és felsővezetők bevonásával a folyamat stratégiai vezetésére és a szükséges politikai támogatás biztosítására,
- megfelelő, a különböző részlegek önkormányzati munkatársait célzó kommunikációs kampány és képzés a zöld közbeszerzés előnyeiről,
- a zöld közbeszerzés SEAP/SECAP-ba illesztésének két fő módja közül az egyik alkalmazása:
 - ✓ Zöld közbeszerzés a SEAP/ SECAP önálló beavatkozási területeként:
A zöld közbeszerzés külön intézkedési területként történő kezelésének előnye nyilvánvalóan az, hogy láthatóvá válik, hogy a beszerzés milyen erőteljes eszköz a klímaváltozás elleni munkában és az, hogy hosszú távú strukturális változásokat érhetünk el. Ha ezt az első lehetőséget választjuk, szükséges, hogy a helyi döntéshozók megszerezzék az ajánlatkérő szervek és a képviselőtestület támogatását.
 - ✓ Zöld közbeszerzés különféle kulcságazatok és intézkedések szerves részeként:

Mivel az önkormányzatok nagybani vásárlók több területen, az átfogó elköteleződés jelentős hatással van a fogyasztás okozta CO₂-kibocsátásra és az önkormányzat ökológiai lábnyomára. Ezzel együtt a teljes beszerzés jóval bonyolultabb és több, részlegek közti egyezkedést igényel. Lehetséges, hogy nehezebb lesz a képviselőtestület támogatását elnyerni egy ilyen átfogó stratégiához, mint egyszerű intézkedésekhez.

- a SEAP/ SECAP által azonosított intézkedések végrehajtása és az előrehaladás monitorozása

6. Vezetői technikák a zöld közbeszerzési politika ötletelési szakaszához

A zöld közbeszerzési politika sikeréhez nyilvánvalóan nagyon fontos a vonatkozó intézkedések azonosítása, és ezért megfelelő projektmenedzsment technikákat kell alkalmazni. A kezdeti szakaszokban, amikor a munkacsoport ötleteket gyűjt, alkalmazható egy hatékony csoportos eszköz, ami flipchartpapírokat (vagy nagy csomagolópapírokat) használ. Ha döntéshozóként egy gyümölcsöző ötletelő találkozt szeretnénk tartani a zöld közbeszerzési politika felvázolásához, használhatjuk ezt a technikát. Először kics csoportokba osztjuk a résztvevőket, és mindenki kap három öntapadós (post-it) cédulát. Megkérjük a résztvevőket, hogy írják fel a cédulákra azokat a legfőbb intézkedéseket, amikkel szerintük elérhető egy hatásos zöld közbeszerzési politika. 10 perc után a cédulákat összegyűjtjük és megkezdjük a megbeszélésüket. A megbeszélést követően csoportosítjuk a hasonló ötleteket, majd kidolgozzuk belőlük az így kialakított témacsoportok tartalmát. Ha szükséges, további lépéseket is beilleszthetünk, hogy tovább pontosítsuk az eredményt. Ezután a témacsoportokat rangsoroljuk a megbeszélést levezető személy felügyeletével.

- A flipchart-módszernek természetesen előnyei és hátrányai is vannak. A flipchartnak köszönhetően rendszerezhetjük az adott cél elérését szolgáló tevékenységeket, átláthatóan és pontosan felvázolhatunk egy folyamatot, projekttervet dolgozhatunk ki úgy, hogy ötleteket osztunk meg az érintettekkel, és **maximalizálhatjuk** a részvételből és az érdekeltek bevonásából származó előnyöket. Ennek ellenére ezzel a módszerrel nagyon tudományos témákat nehéz megbeszélni.

7. Jogi keretek és gyakorlati tanácsok

2011 decemberében a Bizottság indítványozta a 2004/17/EC és 2004/18/EC irányelvek revízióját, valamint egy, a koncessziós szerződésekről szóló irányelv elfogadását. A tagállamoknak 2016 első hónapjaira át kellett ültetniük az irányelveket a nemzeti jogrendbe.

Az Európai Parlament 2014. január 15-én szavazott az irányelvekről, és a Tanács 2014. február 11-én elfogadta azokat.

- 2014/23/EU irányelv;
- 2014/24/EU irányelv (ami a „klasszikus” beszerzésekről szóló 2004/18/EC irányelv helyébe lép);
- 2014/25/EU irányelv (ami a közszolgáltató szektor beszerzéseiről szóló 2004/17/EC irányelv helyébe lép).

Az új szabályok célja, hogy egyszerűsítsék a zöld közbeszerzés megközelítését és megkönnyítsék a környezeti megfontolások beillesztését a beszerzési eljárásokba. Egy horizontális záradékot tartalmaznak, ami többek között a környezeti követelményekről szól, rendelkezik a környezeti címkék használatáról, és arról a lehetőségről, hogy a teljes termelési folyamat környezeti tényezőit és az életciklus-költségeket számításba vegyék.

Horizontális követelmények

- Társadalmi kikötéseket kell foglalni a tenderbe, nem csupán alapkövetelményekként, hanem a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlatok odaítélési szempontjaiként.
- A környezetvédelmi bűncselekményekért elítélt vállalkozásokat automatikusan ki kell zárni a tenderből.
- A szerződések teljesítésekor a cégeknek meg kell felelniük a vonatkozó környezeti szabályozásnak, legyen az EU, nemzetközi vagy nemzeti jogszabály.
- Az olyan vállalkozás, ami nem teljesíti e környezeti kötelezettségeket, kizárható az eljárásból.
- A legjobb ajánlatot beadó cég eleshet a szerződéstől, ha a tender nem felel meg e környezeti követelményeknek.
- El kell utasítani azt az ajánlatot, amely a környezeti követelmények nem teljesítésének köszönhetően kirívóan alacsony árú vagy költségű terméket vagy szolgáltatást tartalmaz.

Címkék

- A címke egy olyan jelölés/dokumentum, amely tanúsítja, hogy az adott termék meghatározott minőségi követelményeknek megfelel. Az új szabályozás szerint a közbeszerzést végzők hivatkozhatnak valamilyen minősítésre vagy ökocímkére a keresett termék vagy szolgáltatás környezeti jellemzőinek leírásakor.
- Bizonyos feltételeknek azonban meg kell felelni:
 - az adott címke megszerzéséhez szükséges követelmények mindegyikének kapcsolódnia kell a konkrét keresett termékekhez/szolgáltatásokhoz, azaz releváns

jellemzőnek kell lennie. Nem hivatkozható közbeszerzésben olyan címke, amely olyan követelményeket tartalmaz, amelyek magára a szállító cégre, vagy a cég általános működésére (policy-jére) vonatkoznak. Ebben az esetben csak a címke olyan konkrét követelményeire lehet hivatkozni, amelyek kapcsolódnak a keresett termékhez vagy szolgáltatáshoz;

- a címkéket átlátható eljárás keretében kell kidolgoznia olyan független testületeknek, amelyekben minden érdekelt fél, így kormányzati szervek, fogyasztók, gyártók, kereskedők és civil szervezetek résztvehetnek;
- a címkének objektív és diszkriminációmentes kritériumokon kell alapulnia, minden érdekelt számára elérhető módon;
- ha egy cég nem volt képes időben megszerezni a címkét, az ajánlatkérőnek el kell fogadnia egyenértékű címkéket vagy más bizonyító eszközöket.

Termelési folyamat

- Az ajánlatkérő szervek a termelési, elosztási vagy kereskedelmi folyamat minden tényezőjére kiterjedhetnek, akkor is, ha ezek nem részei fizikailag a terméknek. Ebben az értelemben központi szerepe van az olyan externáliák azonosításának és számszerűsítésének, amelyek elsüllyedt költségeket jelentenek a társadalomnak. Ilyenek például a szennyező termelési eljárások, amik negatív externáliákat okoznak, károsítják a társadalmat. Ez a kár az állami költségvetést terhelő költségeket jelent, a szennyezés elhárítására, vagy a szennyezés okozta egészségügyi károk kezelésére fordított kiadásokat. Például:
 - a keresett termékek vagy szolgáltatások műszaki leírásában előírhatják, hogy ne használjanak fel hozzájuk mérgező vegyületeket, vagy energiahatékony gépekkel állítsák elő őket;
 - az ajánlatkérő úgy is dönthet, hogy a szerződést annak a cégnek ítélik oda, amelyik a feltételeket a legjobb módon teljesíti.

Életciklus-költség számítás

- Az új szabályok az életciklus-költség számítás módszerét szorgalmazzák. Az életciklus-költség fogalma egy termék vagy szolgáltatási szerződés teljes életciklusa alatt felmerülő összes költséget magába foglalja. Ez mind belső költségeket, mind környezeti tényezőkkel kapcsolatos költségeket tartalmaz:
 - a belső (internális) költségek közé tartoznak a kutatás és fejlesztés, termelés, szállítás, energiafogyasztás, karbantartás és ártalmatlanítás költségei;
 - a külső (externális) költségek közé tartozhatnak a termékhez felhasznált nyersanyagok kitermelése, a termék legyártása, vagy a termék maga okozta üvegházgáz-kibocsátás és szennyezés költségei.
 - a közbeszerzést végzők a költség-haszon elemzést a környezeti hatások alapján is végezhetik.
- A környezeti externáliákhoz kapcsolódó költségeket csak akkor vehetjük számításba, ha a pénzbeli értékük meghatározható és igazolható. Ha nem létezik közös EU módszer az életciklus-költségek kalkulációjára, akkor ilyen módszer meghatározható országos, regionális

vagy helyi szinten. Ugyanakkor e módszereknek általánosnak kell lenniük abban az értelemben, hogy nem lehetnek egy konkrét közbeszerzési eljárásra szabva, objektívnek kell lenniük és a számításokhoz szükséges adatok szolgáltatása nem terhelheti meg észszerűtlen szinten a vállalkozókat. Ráadásul, minden érintett félnek ugyanazt a módszert kell használnia az elsüllyedt (meg nem térülő) költségek számszerűsítésére. Ez a termelői szövetség nagyfokú bevonását igényli, az ajánlatkérő szerveken és az érintett szerveken kívül.

A Bizottság változtatásokat eszközölt a beszerzési eljárásokban, ilyenek:

- A követendő eljárások, tárgyalások és időkorlátok nagyobb rugalmassága és egyszerűsége;
- Világosabb feltételek azzal kapcsolatban, hogy hogyan kell közös beszerzéseket lebonyolítani. Ezek, mivel nagy tételben történnek, elegendő keresletet jelenthetnek az új megoldások kifejlesztésére;
- Az életciklus-költségszámítás erősítése, ami leírja az összes fázist, amin egy termék áthalad a megtervezésétől a marketingjéig és az ártalmatlanításáig.
- Innovációs partnerségek létrehozása, amik által az ajánlatkérő és a szállító strukturált partnerségben dolgozhat egy innovatív termék vagy szolgáltatás kifejlesztésén, amit a végén az ajánlatkérő megvásárol;
- Az új irányelvekben szereplő, kutatás-fejlesztési szolgáltatások beszerzésére vonatkozó jelenbeli kivételek megmaradnak (ezek alapját jelentik a kereskedelmi hasznosítást megelőző beszerzésnek – „Pre-Commercial Procurement”, PCP). A közbeszerzést végzők tehát továbbra is folytathatnak kereskedelmi hasznosítást megelőző beszerzéseket.

A 2014/24/EU irányelv további érdekes elemei az alábbiak:

- A műszaki leírás és az odaítélési szempontok vonatkozhatnak a termék életciklusának bármely fázisára, beleértve a különleges termelési eljárások előírását, „feltéve, hogy kapcsolódnak a szerződés tárgyához, valamint a szerződés értékéhez és céljaihoz képest arányosak” (42. cikk).
- Termékcímkék előírhatóak igazolásként a műszaki leírásban, az odaítélési szempontok, vagy a szerződés teljesítésének feltételei között, feltéve, hogy a címke által megkövetelt kritériumok kapcsolódnak a szerződés tárgyához.
- A „gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat” (most economically advantageous tender, MEAT) használata alapértelmezett kritériumként (67. cikk). Az irányelvek átültetésekor a tagállamok megtilthatják vagy korlátozhatják a legalacsonyabb ár mint egyedüli odaítélési szempont alkalmazását.
- Tisztázzák az életciklus-költségszámítás (LCC) használatát a tender költségeinek kiszámítási módszereként. (68. cikk). Az ajánlatkérő szervek dönthetnek úgy, hogy e számításba belefoglalnak környezeti externáliákból fakadó költségeket.
- Lehetőség a nagyobb ellenőrzésre az alvállalkozók bevonásának gyakorlata felett (71. cikk): az ajánlattevő köteles nyilatkozni az alvállalkozók bevonásának várható mértékéről, valamint szolgáltatási szerződés esetén megadni minden alvállalkozó cég elérhetőségeit és jogi képviselőinek adatait.

- Egy egységes európai közbeszerzési dokumentum bevezetése az ajánlattevők számára (59. cikk). Ez megkönnyíti az ajánlattevők által adott, környezeti és társadalmi megfelelés bizonyítékainak igazolását és standardizálását.

További kötelező érvényű jogszabályok az alábbiak:

- 106/2008 rendelet: Energiahatékonysági címkézéssel szülő rendelet /Energy Star minősítés (2008)
- 2009/33/EC irányelv: Tiszta és energiahatékony járművekről szülő irányelv (2009)
- 2010/30/EU irányelv: Energiacímkékről szülő irányelv (2010)
- 2012/27/EU irányelv: Energiahatékonysági irányelv (2012)

Tagországi szinten a jogi környezet nagyon változatos, mivel néhány állam szabályozása lemaradásban van a különböző kiindulópontok miatt. Olaszországban a Környezetvédelmi Minisztérium összeállította a Minimális Környezeti Kritériumok (MEC) listáját útmutatóként a közbeszerzést végző intézmények segítségére. Ezek a kritériumok kötelezőek, és az irányelvektől eltérően nem igényelnek átültetést a nemzeti jogrendbe, hanem azonnal alkalmazhatók. A cél, hogy észszerűsítsék a beszerzéseket és a teljes közbeszerzési folyamaton és az azt követő termék/szolgáltatás-életcikluson átívelő fenntarthatósági megközelítést vezessenek be (tender célkitűzés, műszaki leírás, odaítélés szempontjai, teljesítési feltételek). Ezeket a Minimális Környezeti Kritériumokat a meglévő, energiával kapcsolatos termékek ökodizájnjáról szülő ökocímkék és standardok környezeti kritériumai közül választották ki (pl. az energiával kapcsolatos termékek 2009/125/EK irányelvének rendelkezései). A Minimális Környezeti Kritériumok egyik további forrását ipari szereplők jelentik, így gyártói szövetségek. A termékek/szolgáltatások, amelyekre Minimális Környezeti Kritériumokat dolgoztak ki és alkalmaznak, az alábbiak: elektronikus irodai berendezések és eszközök, irodabútorok, utcabútorok, a közbeszerzés társadalmi vonatkozásai, inkontinencia-védelmi eszközök, papír, nyomtató tonerek, építési ágazat, közvilágítás, tisztasági és higiénés termékek, városi hulladék, vendéglátás és élelmiszer, külső nyílászárók, közparkok és zöldfelületek.

2015 végén az olasz parlament egy csokor környezeti normát fogadott el a zöld gazdaság élénkítése és a természeti erőforrások túlhasználatainak csökkentése érdekében ("Collegato ambientale"). Ez a jogalkotói innováció számos különböző területre hatással van, így a közbeszerzési ajánlatokat támogató garanciákra, a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat értékelési kritériumainak módosításaira, valamint a szolgáltatások közbeszerzésére vonatkozó Minimális Környezeti Kritériumokra. A zöld közbeszerzési tevékenységet nagyban megújította ez az új jogszabály és az energiahatékony termékek és szolgáltatások beszerzésének kötelező kritériumait is bevezették. Ráadásul a jogszabály bevezetett egy önkéntes alapú, országos rendszert a környezeti lábnyom értékelésére "Made Green in Italy" néven. Ez a címke a „termékek környezeti lábnyoma” (Product Environmental Footprint, PEF) módszertanon alapul, a 179/2013 számú bizottsági ajánlás leírása szerint.

A megújított területek néhány további példája: új rangsorolás kialakítása a pályázatok, támogatások és kölcsönök odaítéléséhez a környezettel kapcsolatos ágazatokban, a Környezeti Törvény jelentős kiegészítései a hulladékbegyűjtésre, újrahasznosításra és az önkormányzati ökoadóra vonatkozóan.

Természetesen a zöld közbeszerzés az a terület, ami a leginkább változott, számos magas szintű újdonsággal.

Számos további anyag a zöld közbeszerzés végrehajtásával kapcsolatban letölthető az EU zöld közbeszerzési honlapjáról: http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

A Buying Green Kézikönyv letölthető itt:

http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_hu.pdf

8. Gyakorlati útmutató lépésről-lépésre

1. lépés: Politikai és menedzsment-támogatás biztosítása

Tanácsos az intézményben vagy cégben zöld beszerzési politikát létrehozni jóval azelőtt, hogy a tényleges beszerzési eljárást megkezdենék. A beszerzési irányelvek között legyen ott a leggazdaságosabb ajánlat értékelésének alapja életciklus-költségek kiszámításával. Válasszunk „zöld” címet, hogy a politikánkat jól tudjuk kommunikálni a munkatársak és a külvilág felé.

2. lépés: A tényleges szükségletek felmérése

Ebben a lépésben megvizsgáljuk a beszerzés szükségességét és az összetettségét. Ezen belül megvizsgáljuk a termék megvásárlásának lehetséges alternatíváit, például régi eszközök megjavítását, vagy új termék lízingjét, valamint a környezetbarát jellemzők hatékonyságának és szinergiájának javítását szolgáló intézkedéseket. A kritikus és pontos keresetelemzés az egyik legfontosabb lépés a környezetbarát beszerzéshez.

3. lépés: A szerződés tárgyának meghatározása és a piac előzetes felmérése

A szerződés tárgya a termék vagy szolgáltatás, amit be kívánunk szerezni. A beszerzők meghatározhatnak egy környezetbarát terméket, vagy adhatnak teljesítményalapú termékleírást. Írjuk le a szükségleteinket funkcionális alapon, így nem zárunk ki alternatívákat. A piaci szereplőkkel való konzultáción keresztül a közintézmény tesztelheti és befolyásolhatja a lehetséges szállítókat. A piaccal történő konzultáció megfelelő módjainak megtalálása, a vállalati titoktartás tiszteletben tartásával és az átláthatóság biztosításával nagyban segítheti, hogy az ajánlatkérő megismerje a lehetőségeket (Lásd még a 2014/24/EU irányelv 40. cikkét és a 2014/25/EU irányelv 58. cikkét).

4. lépés: A műszaki leírás összeállítása

Miután meghatároztuk, hogy milyen terméket vagy szolgáltatást akarunk beszerezni, össze kell állítani a műszaki leírást és a minimális megfelelés kritériumait. Alkalmazzunk környezeti kritériumokat azért, hogy erőforrásokat és energiát takarítsunk meg, és csökkentsük a hulladékképződést és a szennyezést.

A zöld közbeszerzési eszköztár az egyik kulcsfontosságú eszköz a zöld közbeszerzés végrehajtásához (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/toolkit/gpp_introduction_hu.pdf)

A zöld közbeszerzési eszköztár két kritériumcsoportot javasol minden érintett szektor számára:

- Az alapvető kritériumok azok, amelyek használata alkalmas bármely tagország bármely ajánlatkérő szervezete számára, és amelyek kulcsfontosságú környezeti hatásokkal foglalkoznak. Úgy alakították ki őket, hogy minimális többlet ellenőrzési munkával vagy költséggel járjon a használatuk.
- Az átfogó kritériumokat azok használják, akik a piacon elérhető legjobb környezeti teljesítményű termékeket kívánják megvásárolni. Ezek ellenőrzése többletmunkát igényelhet, illetve valamivel nagyobb költséggel járhat a többi, ugyanilyen funkciójú termékhez képest.

Minden kategóriában található minimális megfelelési kritériumok és odaítélési szempontok:

a) A minimális megfelelési kritériumok: Ezek a kritériumok a teljesítési követelmények között jelennek meg, a szállítónak/szolgáltatónak teljesítenie kell ezeket (pl. az elektromos berendezés maximális kapacitása). Egy kötelező kritérium nemteljesítése kizárja az ajánlatot a felhívásból. Ez az eljárás a központi környezeti kritériumoknak való szigorú megfelelést igényli.

b) Választható odaítélési szempontok: E kritériumokat extra pontokkal értékelik, és más odaítélési szempontokkal viszonyítva mérlegelik az odaítélési folyamat során. A választható kritériumok összes pontszáma (összesen 100% lehetséges) mutatja az olyan környezeti jellemzőknek való megfelelés mértékét, mint az újrahasznosítási képesség vagy az energiahatékonyság. Az ajánlat értékelésében a nekik tulajdonított fontosság arányában szerepelnek. Így a gazdasági és környezeti megfontolásokat megfelelően lehet súlyozni. Ezeket a kritériumokat az 5. lépésben írjuk le.

Elvileg a környezeti megfontolásoknak nagy hatásuk lehet a kötelező kritériumoknak való megfelelés nélkül is, ha magas pontszámmal értékelik őket a választható kritériumok között. Így azok az eszközök is kapnak egy esélyt, amik nem felelnek meg egy bizonyos kritériumnak, feltéve, hogy a környezeti jellemzők összege meggyőző.

A zöld közbeszerzési eszköztár az alábbi termékcsoportokat fedi le:

1. Másoló- és grafikai papírok
2. Tisztítószeres és takarítási szolgáltatások
3. Irodai számítástechnikai berendezések
4. Építőipari szolgáltatások
5. Közlekedés
6. Bútorok
7. Villamos energia
8. Étkeztetési és vendéglátóipari szolgáltatások
9. Textíliák
10. Kertészeti termékek és szolgáltatások
11. Hőszigetelés
12. Padlóburkolatok
13. Falpanelek
14. Kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés
15. Útépítés és útjelző táblák

16. Közvilágítás és közlekedési jelzések
17. Szennyvíz-infrastruktúrák
18. Beltéri világítás
19. Vízüblítéssel WC-k és vizeldék
20. Egészségügyi szerelvények
21. Képkézelő berendezések
22. Egészségügyi ágazatban használt elektromos és elektronikai készülékek
23. Melegvíz-üzemű fűtőberendezések

Az öko címkék egy további hasznos eszközt jelentenek - mind a termékleírások vagy kritériumok meghatározásához, mind a termékek és szolgáltatások megfelelőségének ellenőrzéséhez. Sok különféle öko címké létezik, például azok, amelyek egy meghatározott problémát igyekeznek kezelni, mint az Energy Star címke, vagy azok, amelyek több kritériumot ölelnek fel. Fontos megjegyezni, hogy a közbeszerzési eljárásban nem megengedett az öko címkék használata, de a címke kritériumai használhatók (Európai Bíróság, 2012. május 10., ügyszám: C 368/10).

5. lépés: Az odaítélési szempontok meghatározása

Határozzuk meg a kiválasztás kritériumait, pl. nagyobb környezeti hatékonyság, és a hozzájuk tartozó súlyozást a tenderek értékelésekor. Az odaítélési szempontoknak a közbeszerzés tárgyához kell illeszkedniük. Írjuk le, hogy hogyan fogjuk kiszámolni az életciklus-költséget, és ez milyen súlyt kap.

„Life Cycle Costs” - Életciklus-költségek

Egy ajánlat költséghatékonysága nem csak a beszerzési ártól függ, hanem a működtetés költségeitől is. Az ajánlatok összehasonlításakor a várható élettartam során fellépő működési és ártalmatlanítási költségeket értékeljük (életciklus-költségek).

Minden termékhez elérhetők kalkulációs eszközök, amik az ajánlatok költséghatékonyságának összehasonlítását segítik. Az alábbi tényezőket érdemes szem előtt tartani, ha energiával kapcsolatos környezeti megfontolásokat illesztünk a kalkulációba:

- Az ajánlattevőknek meg kell adniuk a garantált maximális áram- és energiafogyasztási adatokat a kalkulációhoz.
- Az olyan tényezőket, mint az éves használati időszakok különböző üzemmódokban, realisztikusan érdemes megmérni és tapasztalati úton igazolni, ha lehetséges.
- Az energiafogyasztást csökkentő technológiai intézkedéseket lehetőség szerint érdemes figyelembe venni, pl. a számítógépek energiagazdálkodási lehetőségeit, és az automatikus kikapcsolási funkciót.

6. lépés: A szerződésteljesítési záradékok összeállítása

A szerződésteljesítési záradékok eszközként szolgálhatnak a zöld szerződés további energiahatékonysági/környezeti feltételeinek előírásához.

7. lépés: A szerződés odaítélése

Feltéve, hogy minden ajánlat megfelel a műszaki leírásnak, a szerződést a „gazdaságilag legelőnyösebb ajánlatnak” ítélik oda a Buy Smart+ életciklus-költségkalkulációs eszköz eredményei és az odaítélési szempontoknak való megfelelés foka alapján.

Az ajánlatkérő szervnek meg kell győződnie arról, hogy a termék jellemzői megfelelnek a megadott műszaki leírásnak. A tendereztetés folyamán végrehajtott ellenőrzés ellenére a szerződés végrehajtása alatt nem lehet majd ellenőrizni a megfelelőséget egy új, kifejezetten erre a szakaszra szóló ellenőrzési fázis nélkül.

Ebben az esetben szintén hasznos egy szerződésteljesítési záradék beillesztése pozitív/negatív következménnyel, az ellenőrzési folyamat sikerességétől függően.

9. Végrehajtás, beszámolók és monitoring a Fenntartható Energia Akcióprogramokban (SEAP-okban)

A beszerzés - a finanszírozáshoz hasonlóan - a Fenntartható Energia Akcióprogramok intézkedéseinek végrehajtásakor egy, a résztémákon átívelő tevékenység. Azért, hogy a legalapvetőbb követelményeken túl bármit elérjünk, zöld közbeszerzést érdemes kezdeményezni. Ez kézzelfogható megtakarításokat fog eredményezni, ami nagyon fontos a SEAP-ok végrehajtásakor.

Az, hogy a zöld közbeszerzés a SEAP-okban sikeresen fog lezajlani, vagy csak egy halom papírt jelent, nagyban az emberi tényezőtől múlik. Különösen a beszerzési intézkedések végrehajtása igényel folyamatos politikai támogatást. A SEAP-ot egy olyan szervezetnek kell kezelnie, amelyik támogatja az érintettek munkáját, kész a folyamatos tanulásra és ahol a hibák és a kudarcok tanulási lehetőséget jelentenek a szervezet és az egyének számára. A végrehajtási szakaszban elemi fontosságú a gördülékeny belső kommunikáció biztosítása (pl. különböző beszerzési részlegek között) a szervezeten belül és minden helyi érintettel (helyi kivitelezők, stb.), a külső kommunikáció nem kevésbé fontos (az állampolgárok és egyéb érintettek felé).

A SEAP-végrehajtási csapatnak rendszeresen tájékoztatnia kell a képviselőtestületet (vagy annak megfelelő testületet) és a politikusokat, így a sikerek és a kudarcok fontos részesévé teheti őket, és elnyerheti a támogatásukat rendszeresen frissített testületi határozatokon keresztül. A politikai döntéshozóknak gondoskodniuk kell arról, hogy elegendő idő és erőforrás álljon majd rendelkezésre.

Fontos, hogy a munkatársaknak legyenek megfelelő gyakorlati készségeik, műszaki ismereteik és férjenek hozzá a szükséges információkhoz a kritériumok/műszaki leírás ellenőrzéséhez, az eljárásokhoz (Buy Smart+), és a szektorspecifikus zöld közbeszerzési módszertanokhoz, pl. épületek, villamos áram esetében (“Buying Green”).

Az ajánlatkérő szervnek érdemes útmutatót és tájékoztatást nyújtania a zöld közbeszerzési politika hatékony végrehajtását segítő, környezeti képzést és ismeretterjesztő eszközöket nyújtania a munkatársaknak és politikusoknak, valamint biztosítania a hatékony kommunikációt a központi beszerző egység és a szakosodott részlegek között.

Szükséges, hogy az ajánlatkérő szerv a (meglévő és lehetséges) szállítók felé kommunikálja a zöld beszerzési célkitűzéseket, a vonatkozó követelményeket és a kívánt eredményeket. Együtt kell dolgoznia a szállítókkal és kivitelezőkkel, hogy segítse a környezeti teljesítményük javítását (pl. a csomagolásaik csökkentését, újrahasználatát és újrahasznosítását), és így jó környezeti gyakorlatokat terjesszen az ellátási láncon belül.

A zöld közbeszerzés sikeres kivitelezését más önkormányzati szervekkel és a helyi közösséggel is érdemes megismertetni különféle módokon (pl. szórólapok, promóciós honlap).

Az előrehaladás és az energia/CO₂-megtakarítások monitorozása szerves része a Fenntartható Energia Akcióprogram végrehajtásának. A zöld közbeszerzéssel előálló, teljes élelciklusra vonatkozó környezeti kárcsökkentés is a megtakarításokhoz járul hozzá. Az élelciklus-költség (LCC) értékelése segít elkerülni azt, hogy miközben az élelciklus egy pontján csökkentjük az okozott környezeti kárt, egy másikon növeljük. Például azt, hogy a termelési technológia javítása közben ne okozunk hulladékkal kapcsolatos problémákat, vagy az egyik országban történő kibocsátáscsökkentéssel növeljük azt egy másikban.

A Polgármesterek Szövetsége összehangolt adatokkal és egy Európában egyedülálló beszámolási keretrendszerrel látja el a tagjait, és segíti őket a helyi szintű szisztematikus energiatervezésben és monitorozásban. A Szövetségen keresztül történő beszámolókkal a tagok részletesen megmutathatják a zöld közbeszerzési intézkedések hatását EU-szerte.

A tagok kötelesek kitölteni egy angol nyelvű online SEAP sablont. Segítségével összefoglalhatják a kibocsátási jegyzékük eredményeit, valamint a SEAP-juk kulcselemeit is. Ráadásul a sablon egy értékes eszköz, ami láthatóvá teszi a SEAP-ot a nagyközönség számára és megkönnyíti az értékelését, és a tagok közti tapasztalatcserét. Az összegyűjtött információ legfontosabb elemeit online közzéteszik a Polgármesterek Szövetsége honlapján. A sablon lehetőséget ad arra, hogy különböző ágazati szinteken készítsenek beszámolót, bizonyos rugalmasságot adva a tagoknak.

A monitoring sablonban van lehetőség a zöld közbeszerzési intézkedések mint „Kiváló példák” kiemelésére. A monitoring szakaszt viszonylag kevés tag érte el, ám ez egy nagyon fontos mérföldkő a Szövetség számára, mivel azt a pillanatot képviseli, amikor az önkormányzat köteles értékelni az eredményeit, és ellenőrizni, hogy ezek megfelelnek-e az eredeti vállalásoknak. A problémák, amik miatt az önkormányzatok nehezen érik el ezt a fázist, nem hagyhatók figyelmen kívül, mivel strukturális hiányosságokat mutatnak mind a nagyvárosokban, mind a kistelepüléseken. Több tényezőnek tudhatók be, így a politikai folytonosság hiányának, valamint az elmúlt évek közintézményeket sújtó megszorításai okozta pénzügyi korlátoknak. A monitoringszakasz egy esély arra is, hogy meggyőződjünk arról, hogy az önkormányzat zöld közbeszerzési stratégiájával összhangban elértük-e a SEAP célkitűzéseket. E két célkitűzés közti koherencia alapvető fontosságú a

monitoring keretrendszerében, mivel az eredmények mérése az első lépése egy kiigazító stratégia kialakításának, vagy a nagyratörőbb jövőbeni célok kijelölésének. Ezért a monitoringszakasz el nemérése továbbra is kockázatos és elkerülhetetlen forgatókönyv sok önkormányzatnak, akik nem voltak képesek tartani a lépést a vállalt akcióprogrammal, és nem tudták összeegyeztetni a SEAP célkitűzéseket a zöld közbeszerzési stratégiájukkal.

Végül, az önkormányzati zöld közbeszerzések előrehaladásának monitorozására hasznosak lehetnek további indikátorok is, így a zöld közbeszerzési kritériumokat használó tenderek százalékaránya, vagy a környezetbarát termékek tényleges beszerzésének mutatói (zöld tenderek és/vagy termékek összes darabszáma és/vagy százalékaránya).

10. Hivatkozások

Climate Alliance (2009), Joint Green Public Procurement Manual – A Guide for Public Authorities.

EC (2008), European Commission Green Public Procurement (GPP) Training Toolkit – Module 1: Managing GPP Implementation.

EC (2010), How to develop a sustainable energy action plan (SEAP) – Guidebook.

EC (2014), Reporting Guidelines on Sustainable Energy Action Plan and Monitoring.

Ecoinstitut Barcelona (2013), SEAD Guide for Monitoring and Evaluating Green Public Procurement Programs.

Ökocímkézés:

<http://www.unep.org/resourceefficiency/Consumption/StandardsandLabels/Ecolabelling/tabid/101342/Default.aspx>

EU-s ökocímkék:

<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-and-criteria.html>

Zöld közbeszerzési eszköztár:

http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

ICLEI (2007), Manual. A Guide to Cost-Effective Sustainable Public Procurement.

ICLEI (2014), capaCITY SEAP Training Booklet.

Jobse C. and Dimitri N., LCC-calculations and the principles of public procurement.

Új közbeszerzési irányelvek:

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/modernising_rules/reform_proposals/index_en.htm

[Pro-EE](#)

11. Szójegyzék

GPP:	„Green Public Procurement” - Zöld közbeszerzés
LCC:	„Life Cycle Costs” - Életciklus-költségek
SEAP:	„Sustainable Energy Action Plan” - Fenntartható Energia Akcióprogram
CoM:	„Covenant of Mayors” - Polgármesterek Szövetsége